

Premieră festivalieră la Cluj-Napoca

(Costin Popa – 24 mai 2009)

A fost o remarcabilă inițiativă a Academiei de Muzică „Gheorghe Dima”, desăvârșită cu sprijinul Operei Maghiare. La ceasul examenelor de absolvență ale claselor de canto din universități de muzică, au fost invitați și s-au reunit în orașul de pe Someș tineri din toată țara și nu numai, spre a prezenta producții lirice. Așa s-a născut Festivalul studentesc „Opera Viva”, a cărui primă ediție s-a desfășurat între 10 și 17 mai. Trebuie spus de la bun început că meritul revine directorului de program, prof. univ. dr. Ionel Pantea, directorului de proiect, prof. univ. dr. Francisc Fuchs, cu colaborarea prof. univ. dr. Gheorghe Victor Dumănescu, conf. univ. dr. Anca Mihuț și asist. univ. Cristian Sandu. Proiectul a fost împlinit cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Cluj-Napoca, sub egidele Ministerului Educației, Cercetării și Inovării, a Consiliului județean Cluj.

Acestea au fost premisele pentru un succes pe toată linia, din unghi organizatoric, artistic, de public și din punctul de vedere al abordărilor și dezbaterilor unor teme de stringentă actualitate ale teatrului liric contemporan, festivalul incluzând și un workshop, incitant denumit „Quo vadis, opera?”.

Deschiderea a fost onorată de alocuțiunile rectorului Academiei, prof. univ. dr. Adrian Pop și maestrului Ionel Pantea. A urmat o videoproiecție despre activitatea Clasei de operă a Facultății de Arte de la Universitatea „Ovidius” din Constanța, fragmente din mozartienele **Nunta lui Figaro** și **Così fan tutte**, în regia și scenografia șefei Catedrei de Interpretare muzicală, prof. univ. dr. Florența Marinescu. La mijloc de mai 2009 tinerii artiști fiind plecați în turneu, desigur că la viitoarea ediție, constănțenii vor veni cu o producție scenică live, nu numai cu o filmare cu cameră fixă și parțial color. După cum, sunt convins că anul viitor și Brașovul se va alătura colegilor lor.

Ceea ce a urmat însă, au fost spectacole integrale sau în selecțiuni, prezentate pe scenele Academiei de Muzică și Operei Maghiare. Încercând o ordonare neîntâmplătoare, aş remarca producțiile clujene cu **Don Giovanni** de Mozart (în regia esențializată, axată pe joc și expresie a lui Ionel Pantea, sub bagheta sigură a lui Gheorghe Victor Dumănescu) și **Căsătoria secretă** de Cimarosa (inspirate mizanscena Ancăi Daniela Mihuț și conducerea unui tânăr de mare talent, dirijorul Cristian Sandu).

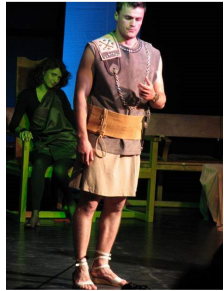
Cristian Hodrea și Florin Estefan
în „Don Giovanni ”

Ștefan Pop în „Căsătoria secretă”

În aceeași linie s-a înscris rafinata lecturămuzicală a operei Dido și Aeneas de Purcell, datorată Universității Naționale de Muzică din București, șef de catedră și coordonator proiect, prof. univ.

dr. Eleonora Enăchescu. Remarc în continuare regia Andei Tăbăcaru Hoge la Căsătoria secretă, spectacol semnat de data aceasta de Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași, prin Facultatea de Interpretare muzicală.

Mihail Dogotari în „Dido și Aeneas”

Scenă din „Căsătoria secretă” (Iași))

Sub genericul *Il cantico dell'amore* și în coordonarea conf. univ. dr. Carmen Vasile, Facultatea de Muzică a Universității din Oradea a prezentat un colaj extras din operele Orfeu și Euridice (Gluck), Bastien și Bastienne și *La finta giardiniera* (Mozart), Carmen (Bizet), Samson și Dalila (Saint-Saëns).

Mâna regizorală de înalt profesionalism a lui Ionel Pantea, secondată în asistență de lect. univ. dr. Dana-Sorina Chifu, preocuparea pentru eficiența cuvântului rostit, dinamica scenică, s-au distins și în tălmăcirea opusului *D'ale carnavalului* de Hary Béla, musical condus chiar de compozitor. O notă bună pentru acompaniamentul pianistic al asist. univ. drd. Silvana Cîrdu. A fost o producție a Facultății de Muzică a Universității de Vest din Timișoara, decan prof. univ. dr. Walter Kindl.

Nu în ultimul rând, surpriza care a conferit Festivalului „Opera Viva” tentă internațională a fost participarea, în ultima seară, a Facultății de Muzică de la Universitatea de Științe din Szeged, care a adus pe scena Operei Maghiare trei titluri foarte puțin cunoscute: *L'oca del Cairo* de Mozart, *Le cadu dupé* de Gluck și *La Canterina* de Haydn. Cu impecabilă pregătire muzicală (prof. Pál Tamás și pianistele Ordassi Anna, Komáromi Júlia) și montări antrenante (regia și scenografia prof. Toronykői Attila, costume Varsányi Anna), prezența elevilor clasei de operă conduse de prof. univ. dr. Temesi Mária a încununat cu brio festivalul.

Pe parcursul unei singure săptămâni am ascultat aproape 100 de voci. Un uriaș rezervor de talente. Glasuri în general bune, aflate – desigur - pe diverse trepte ale pregătirii profesionale în drumul către scenele de operă, operetă, musical. Nu toți tinerii vor ajunge direct acolo, perfecționarea în continuare este obligatorie, unii se vor îndrepta către podiumurile de concert, alții nu vor urma carieră solistică ci vor intra în coruri. Cert este că perspectivele sunt pozitive și eforturile dascălilor, relevante.

Este aproape imposibil ca din numărul mare al cântăreților să fac remarci sau aprecieri de estetică vocală. Dar dacă ar fi să mă opresc la un nume, l-aș scrie pe acela al lui Florin Estefan, interpretul complexului și complicatului rol al lui Don Giovanni, un cântăreț cu timbralitate frumoasă, omogenitate de glas și vădită inteligență muzical-scenică. Odată crescută încrederea în propriile forțe, tânărul bariton poate să bată liniștit și cu fruntea sus la ușile teatrelor, cu șanse reale de afirmare.

Workshop-ul „Quo vadis, opera?”

S-a desfășurat într-una din sălile Academiei de Muzică, moderat fiind de prof. univ. dr. Ionel Pantea, muzicologul Anca Florea și semnatarul acestor rânduri. În asistență, directorii Operei Maghiare din Cluj-Napoca, Simon Gábor și Szép Gyula, profesori universitari din orașul de pe Someș, din Timișoara și Oradea, foști cântăreți de marcă ai scenelor lirice clujene, dirijori, regizori, impresari, melomani împătimiți, studenți. O atmosferă colocvială de cea mai înaltă calitate.

Alocuțiunile și discuțiile s-au axat pe câteva teme principale: contextul în care s-a desfășurat festivalul, starea instruirii în arta cântului, managementul artistic, calitatea spectacolelor, regia de operă în zilele noastre. Direcționările au fost atât în plan intern cât și internațional.

Desigur, s-a afirmat că festivalul a fost – cum spuneam – un succes dar organizatorii au subliniat lipsa de cooperare a Operei Naționale Române Cluj-Napoca, opacă la solicitarea de a oferi sala pentru desfășurarea unor spectacole. Un subiect de reflecție!

„Quo vadis, opera?”, o întrebare care la simpla rostire induce o tentă de îngrijorare. Se întâmplă ceva... Și, cel puțin luând în considerare minunatele voci românești native pe care le-am ascultat, stadiul lor de preparare, responsabilitatea pentru clădirea carierelor, ne-am întrebat dacă ciclul de instruire este suficient dimensionat. A rezultat că anii de bază din Conservator, chiar dacă sunt completați cu cursurile de master și studiile doctorale, nu sunt îndeșulători pentru formarea, să nu spun deplină, dar cel puțin corespunzătoare pentru debuturi valabile și continuări competitive. De fapt, rezultatele sunt deseori decepționante: glasuri care se pierd în neant sau se îmbolnăvesc de maladii specifice cauzate de tehnici vocale nepotrivite, intrări dezordonate în roluri, derapaje stilistice etc. Se amintea că foste și actuale mari vedete ale lumii lirice, Beniamino Gigli, Luciano Pavarotti, Leo Nucci, au făcut nu mai puțin de 6-7 ani de vocalize, fără a intra în scenă. Oricum, semnalul de alarmă a fost tras iar din partea factorilor de răspundere se impun măsuri. Din spusele unora dintre vorbitori, a rezultat că pentru anumite domenii universitare (medicina, de exemplu) s-au obținut derogări de la sistemul „Bologna”.

Managementul artistic trebuie să devină o specializare clară. Prevăd oare Conservatoarele cursuri de profil? Se pare că nu în totalitate. Un bun manager poate avea, între anumite limite, orice formație dar... n-ar fi potrivit ca el să vină chiar din muzică? Studiul pieței, ca în orice domeniu,

ar trebui să stea și în atenția diriguitorilor de teatre lirice. Iată, la Cluj-Napoca se pregătește un adevărat eveniment, premiera națională a operei *Cariera unui libertin* de Stravinski. Subliniind importanța lui intrinsecă și presupunând o producție memorabilă, mă întreb totuși dacă apetența publicului pentru un asemenea titlu a fost evaluată... Asta în condițiile în care melomanii clujeni au fost răsfățați în toată luna mai doar cu două spectacole de operă!

Peste tot, nu numai la noi, calitatea unora din serile lirice lasă destul de mult de dorit. Personal, am intrat la actul ultim al spectacolului cu *Lucia di Lammermoor* de la Opera Română. Am „căzut” peste un decalaj monumental cor-orchestra chiar după deschiderea cortinei. Oare cum este posibil? Nu se acordă atenție pregătirii muzicale, nu se fac repetiții generale? Noroc că starea de surprindere, de nemulțumire mi-a fost risipită imediat auzindu-l în rolul Raimondo pe tânărul bas Adrian Sâmpetorean, 26 de ani. O voce rotundă, nobilă, consistentă, generoasă, caldă, egală pe ambitus. O minune. Fiu al cunoscuților cântăreți clujeni Mircea și Doina Neculce Sâmpetorean, Adrian va pleca sub contract la un teatru din Germania, la Düsseldorf. Mi-ar place să cred că va reveni oricând cu bucurie să cânte în țară, la Cluj-Napoca, la București.

Un subiect predilect pentru specialiști și melomani a fost întotdeauna cel al regiei de operă. Este oare vinovat conceptul de „Regietheater” de tot ce șochează astăzi în materie de mizanscene? Nu cred că trebuie acuzat, repudiat, ci doar profund adaptat la cerințele, la specificitățile spectacolului de operă. Pornit din nevoia de a construi cântăreți-actori, deziderat important pentru veridicitatea tălmăcirilor, „Regietheater” nu trebuie înțeles ca primordialitatea mizanscenei și a regizorului asupra muzicii și a dirijorului. Numai că din ce în ce mai puțini șefi de orchestră, conducătorii prin definiție ai spectacolelor, se opun regiilor derapante. Ce să mai vorbim de bieții soliști, care vor doar să-și ia banii. Un aliat neașteptat al unor asemenea regizori au devenit chiar managerii, cărora o mizanscenă de scandal le aduce profit imediat prin atracția pe care o exercită asupra unui anumit gen de public, dornic de senzational. Dar profitul artistic? Tinde către zero! Se mai gândește cineva la el?

Este clar că trăim și vom trăi cu „Regietheater”. Rămâne doar să i se domolească efectele nocive în relaționarea cu opera, artă în care Biblia este partitura. Vectorii de acțiune trebuie să fie dirijorii și directorii. Și, de ce nu, cu sprijinul criticii muzicale, să fie fundamentat un nou concept de teatru liric în care vocalitatea să redevină cheia de boltă.

Iată câteva teme ale workshop-ului, dezbătute de moderatori și susținute de asistență. Fără pretenția de a epuiza lista vorbitorilor, îi numesc aici pe Francisc Fuchs, Simon Gábor, Szép Gyula, Walter Kindl, Gheorghe Victor Dumănescu, Elena Andrieș, Gheorghe Roșu, dr. Marius Rimbașiu, Anca Daniela Mihuț, Carmen Vasile, Cristian Sandu, Alexandru Stănescu, soprana Balász Borbála (Donna Anna în *Don Giovanni*), basul Florin Sâmpolean (Geronimo din *Căsătoria secretă* și Comandorul din *Don Giovanni*) ș.a.

În mai 2009, Clujul festivalier a fost o sărbătoare a tinereții, a muncii asidue pe tărâmul devenirii artistice, a ideilor deschis expuse.